

**ISMA University of Applied Sciences
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Ivan Franko National University of Lviv
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, National Academy of
Sciences of Ukraine
Zaporizhzhia National University
Hetman Petro Sahaydachny National Army Academy
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
Uzhhorod National University
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
South-Eastern research Institute
East European Scientific Studies Center
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation**

**SCIENCE AND EDUCATION IN UKRAINE IN THE
CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR:
CHALLENGES AND TASKS IN THE CONTEXT OF
NATIONAL SECURITY AND POST-WAR
RECONSTRUCTION**

Scientific monograph

Riga
Latvia
Baltija Publishing
2026

Recommended for printing and distribution via Internet by the Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 5 dated 28.05.2026

Science and education in Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war: challenges and tasks in the context of national security and post-war reconstruction. Scientific monograph / [Scientific editors: V. Ilnytskyi, M. Haliv]. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2026. 360 p.

EDITORIAL BOARD:

Melnychenko S.H., Honcharova O.V., Fihurnyi Y.S., Sytnyk Y.V., Haliv M.D., Ilnytskyi V.I., Zubkovych O.I., Sytnyk O.M., Gudz V.V., Poliakova L.I., Krylova A.M., Chepil M.M., Petrechko O.M., Telvak V.P., Syrko I.M., Horbova O.A., Maliarchuk O.M., Palahniuk M.M., Hryvnaк B.L., Shastko I.M.

REVIEWERS:

Lazurko Lidiya – Doctor of History, Professor, Professor of the Department of Ukraine’s History and Law of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University;

Starka Volodymyr – Doctor of History, Professor, Professor of the Department of History of Ukraine, Archeology and Special Branches of Historical Sciences of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.

ISBN 978-9934-26-678-2

- © ISMA University of Applied Sciences
- © Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
- © Ivan Franko National University of Lviv
- © I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies, National Academy of Sciences of Ukraine
- © Zaporizhzhia National University
- © Hetman Petro Sahaydachny National Army Academy
- © Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
- © Uzhhorod National University
- © Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
- © South-Eastern research Institute
- © East European Scientific Studies Center
- © Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

Університет прикладних наук ISMA
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Львівський національний університет імені Івана Франка
Інститут українознавства імені І. Крип'якевича
Запорізький національний університет
Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Ужгородський національний університет
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Південно-східний науковий інститут у Перемишлі
Центр східноєвропейських наукових студій
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

**НАУКА І ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЗАВДАННЯ В
КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ**

Наукова монографія

Riga
Latvia
Baltija Publishing
2026

Recommended for printing and distribution via Internet by the Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 5 dated 28.05.2026

Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки та післявоєнної відбудови. Наукова монографія / [Наукові редактори: В. Ільницький, М. Галів]. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2026. 268 с.

Редакційна колегія:

Мельниченко С.Г., Гончарова О.В., Фігурний Ю.С., Ситник Ю.В., Галів М.Д., Ільницький В.І., Зубкович О.І., Ситник О.М., Гудзь В.В., Полякова Л.І., Крилова А.М., Чепіль М.М., Петречко О.М., Тельвак В.П., Сирко І. М., Горбова О.А., Малярчук О. М., Палагнюк М.М., Гривнак Б.Л., Шастко І.М.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Лазурко Лідія – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Старка Володимир – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ISBN 978-9934-26-678-2

© ISMA University of Applied Sciences

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

© Львівський національний університет імені Івана Франка

© Інститут українознавства імені І. Крип'якевича

© Запорізький національний університет

© Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

© Університет Григорія Сковороди в Переяславі

© Ужгородський національний університет

© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

© Південно-східний науковий інститут у Перемишлі

© Центр східноєвропейських наукових студій

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва

CONTENTS

SECTION 1

Comprehensive analysis of the impact of the war on the higher education system of Ukraine: trends, problems and prospects of recovery (**Melnychenko S. H., Honcharova O. V.**) 13

1. Problems of the higher education system in conditions of martial law: educational, security, personnel and institutional..... 17
2. Priorities and prospects for the development of higher education in Ukraine in the context of integration into the European space and post-war recovery 24

SECTION 2

Science and education in Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war: the role of Ukrainian studies in exposing Russian falsifications and myths (**Fihurnyi Y. S.**) 39

1. The formation and development of modern Ukrainian studies, an interdisciplinary integrative science and educational disciplin 40
2. Regularities and features of informational and ideological confrontation with the aggressor 44
3. The Russian-Ukrainian War: Essence, Main Stages and Challenges 48
4. Exposing the main Russian myths and falsifications of Ukrainian history..... 55

SECTION 3

Education as a Factor in Overcoming Deformations of the National Identity of Ukrainians in the Donetsk Region in the Context of War and Post-War Reintegration (**Sytnyk Y. V.**) 66

1. Historical and Spatial Deformations of Identity in the Donetsk Region 67
2. War as a Catalyst for Identity Transformation 68
3. Education as a Strategic Instrument for Overcoming Deformations and Reintegration: State Policy and Regional Practices..... 69

3.1. National Strategy for the Affirmation of Identity until 2030.	69
3.2. State Targeted Social Program until 2028: Tools and Indicators.....	70
3.3. Regional Specifics of the Donetsk Region: Implementation and Challenges.....	70
3.4. Comparative Profile of State and Regional Strategies.....	72

SECTION 4

Policy of the Federal Republic of Germany in the Spheres of Higher Education and Science (1950–1980s) (Haliv M.D., Ilnytskyi V.I.).....	81
1. Reforming the Higher Education System of West Germany	81
2. Scientific Policy of the Federal Republic of Germany	97

SECTION 5

Hybrid information policy of the Russian Federation at the turn of the 1990s – Early 2000s as a primary threat to Ukraine’s national security (Zubkovych O. I., Sytnyk O. M.)	134
1. General Characteristics of the Hybrid Information Policy of the Russian Federation at the Turn of the 1990s–Early 2000s	136
2. Propaganda of the «Russian World» as a Leading Factor in Characterizing the Hybrid-Information Policy of the Russian Federation at the Turn of the 1990s – Beginning of the 2000s as the Main Threat to Ukraine’s National Security.....	147
3. The Conclusion of the «Budapest Memorandum» as a Concession to the Hybrid Policy of the Russian Federation.....	153

SECTION 6

Historical policy of putin’s russia as a component of the information war against Ukraine (Gudz V. V., Poliakova L. I., Krylova A. M.).....	171
1. Russia’s Information War Against Ukraine in the 21st Century	172

2. Modulation and Transmission of Historical Rhetoric by Putin in the Context of Information Warfare	179
--	-----

SECTION 7

Patriotism in the Dimension of Pedagogical Theory and Social Practice (Chepil M. M.).....	198
1. Patriotism in the studies of Ukrainian educators	198
2. Historical origins of patriotism.....	203
3. Constructive patriotism	206
4. Forms of manifestation of patriotism	210

SECTION 8

The problem of constructing the image of the «russian hero» in the context of russia’s armed aggression against Ukraine (Petrenchko O. M., Telvak V. P.).....	224
1. Motorola-«Hero» - Official Discourse	226
2. Motorola images in public space	231

SECTION 9

Laughter under fire: political humor as symbolic resistance during russia’s full-scale invasion of Ukraine (Syrko I. M.)	241
1. Theoretical Context: Between Resistance and Propaganda.....	244
2. Resistance as Symbolic Practice	246
3. Solidarity and Collective Co-Production.....	250
4. Vigilance and Commitment to Victory	253

SECTION 10

Historical memory of the settlement of the North-Western Azov region (18th–19th centuries) as a factor in the formation of national identity under the conditions of the Russian-Ukrainian war (Horbova O. A., Sytnyk O. M.)	271
1. Deconstruction of the «Novorossiya» Myth in the Context of Ukrainian Frontier Theory.....	272

2. Ethno-Cultural Diversity as a Factor of European Identity in the Azov Region	274
3. Transformation of Historical Memory under Conditions of Occupation and War	280

SECTION 11

Formation of social policy in Ukraine as a system of measures to ensure social security (Maliarchuk O. M., Palahniuk M. M., Hryvnak B. L., Shastko I. M.).....	290
1. Historical Preconditions for the Formation of Social Policy...	294
2. Daily Life and Employment.....	297
3. Labor Resources.....	301
4. Household Infrastructure.....	307
5. Attempt to Outline Prospects	317

SECTION 12

Russian «special military operation» (smo) in Ukraine as a genocidal war (Doroshko M. S., Alekseychenko O. V.).....	331
1. Theoretical foundations of the study.	331
2. Historiography of the problem.	334
3. Russia’s policy of “denazification” of Ukraine: the theory and practice of genocide.....	336
4. Why Russia’s actions in Ukraine constitute genocide against the Ukrainian nation?.....	348

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

Комплексний аналіз впливу війни на систему вищої освіти України: тенденції, проблеми та перспективи відновлення (Мельниченко С. Г., Гончарова О. В.).....	13
1. Проблеми системи вищої освіти в умовах воєнного стану: освітні, безпекові, кадрові та інституційні.....	17
2. Пріоритети та перспективи розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції в європейський простір та післявоєнного відновлення.....	24

РОЗДІЛ 2

Наука та освіта в Україні в контексті російсько-української війни: роль українознавства у викритті російських фальсифікацій та міфів (Фігурний Ю. С.).....	39
1. Становлення та розвиток сучасного українознавства, міждисциплінарної інтегративної науки та освітньої дисципліни.....	40
2. Закономірності та особливості інформаційно-ідеологічного протистояння з агресором.....	44
3. Російсько-українська війна: сутність, основні етапи та виклики.....	48
4. Викриття основних російських міфів та фальсифікацій української історії.....	55

РОЗДІЛ 3

Освіта як фактор подолання деформацій національної ідентичності українців Донецької області в контексті війни та повоєнної реінтеграції (Ситник Ю. В.).....	66
1. Історичні та просторові деформації ідентичності в Донецькій області.....	67
2. Війна як каталізатор трансформації ідентичності.....	68
3. Освіта як стратегічний інструмент подолання деформацій та реінтеграції: державна політика та регіональні практики.....	69
3.1. Національна стратегія утвердження ідентичності до 2030 року.....	69
3.2. Державна цільова соціальна програма до 2028 року: інструменти та індикатори.....	70

3.3. Регіональна специфіка Донецької області: впровадження та виклики.....	70
3.4. Порівняльний профіль державної та регіональної стратегій.....	72

РОЗДІЛ 4

Політика Федеративної Республіки Німеччина у сферах вищої освіти та науки (1950–1980-ті роки) (Галів М.Д., Ільницький В.І.).....	81
1. Реформування системи вищої освіти Західної Німеччини .	81
2. Наукова політика Федеративної Республіки Німеччина.....	97

РОЗДІЛ 5

Гібридна інформаційна політика Російської Федерації на рубежі 1990-х – початку 2000-х років як основна загроза національній безпеці України (Зубкович О. І., Ситник О. М.).....	134
1. Загальна характеристика гібридної інформаційної політики Російської Федерації на рубежі 1990-х – початку 2000-х років.....	136
2. Пропаганда «русского мира» як провідний фактор у характеристиці гібридно-інформаційної політики Російської Федерації на рубежі 1990-х – початку 2000-х років як основної загрози національній безпеці України.....	147
3. Укладення «Будапештського меморандуму» як поступка гібридній політиці Російської Федерації.....	153

РОЗДІЛ 6

Історична політика путінської Росії як складова інформаційної війни проти України (Гудзь В. В., Полякова Л. І., Крилова А. М.).....	171
1. Інформаційна війна Росії проти України у 21 столітті.....	172
2. Модуляція та трансляція історичної риторики Путіним у контексті інформаційної війни.....	179

РОЗДІЛ 7

Патріотизм у вимірі педагогічної теорії та соціальної практики (Чепіль М. М.).....	198
1. Патріотизм у дослідженнях українських освітян.....	198

2. Історичні витоки патріотизму	203
3. Конструктивний патріотизм.....	206
4. Форми прояву патріотизму.....	210

РОЗДІЛ 8

Проблема конструювання образу «російського героя» в контексті збройної агресії Росії проти України (Петречко О. М., Тельвак В. П.).....	224
1. Моторола-«Герой» - Офіційний дискурс	226
2. Зображення Мотороли в публічному просторі.....	231

РОЗДІЛ 9

Сміх під вогонь: політичний гумор як символічний опір під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну (Сирко І. М.)	241
1. Теоретичний контекст: між опором і пропагандою.....	244
2. Опір як символічна практика	246
3. Солідарність та колективне співвиробництво	250
4. Пильність та відданість перемозі.....	253

РОЗДІЛ 10

Історична пам'ять про заселення Північно-Західного Приазов'я (XVIII–XIX ст.) як фактор формування національної ідентичності в умовах російсько-української війни (Горбова О. А., Ситник О. М.).....	271
1. Деконструкція міфу про «Новоросію» в контексті теорії українського кордону.....	272
2. Етнокультурне різноманіття як фактор європейської ідентичності в Приазов'ї	274
3. Трансформація історичної пам'яті в умовах окупації та війни	280

РОЗДІЛ 11

Формування соціальної політики в Україні як системи заходів щодо забезпечення соціальної безпеки (Малярчук О. М., Палагнюк М. М., Гривнак Б. Л., Шастко І. М.)	290
1. Історичні передумови формування соціальної політики... ..	294
2. Повсякденне життя та зайнятість.....	297
3. Трудові ресурси	301

4. Побутова інфраструктура.....	307
5. Спроба окреслити перспективи	317

РОЗДІЛ 12

Російська «спеціальна військова операція» (СВО) в Україні як геноцидна війна (Дорошко М. С., Алексєйченко О. В.).....	331
1. Теоретичні основи дослідження.....	331
2. Історіографія проблеми.....	334
3. Російська політика «денацифікації» України: теорія та практика геноциду.....	336
4. Чому дії Росії в Україні є геноцидом проти української нації?.....	348

COMPREHENSIVE ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE WAR ON THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE: TRENDS, PROBLEMS AND PROSPECTS OF RECOVERY

Melnychenko S. H., Honcharova O. V.

INTRODUCTION

The formation of the modern system of higher education in Ukraine began in 2014 and continues to this day. In 2014, the Law of Ukraine «On Higher Education» was adopted in a new version¹, then, systems of internal and external quality assurance of higher education were created, which are consistent with the standards of the European educational space². However, these positive developments are accompanied by a number of new challenges, such as the COVID-19 pandemic and the on-going war in Ukraine, which have caused new problems in higher education related to the creation of a safe educational environment while ensuring the quality of education in online distance learning settings. With the beginning of the full-scale war, the educational process in Ukraine was suspended for a certain time and subsequently resumed in various formats, students of higher education and scientific and pedagogical workers found themselves in different conditions, the educational infrastructure continues to be destroyed. However, given the fact that the war continues, the issue of its impact on the higher education system of Ukraine remains relevant and requires in-depth scientific study and analysis of the possibilities of ensuring a high-quality educational process in the conditions of the conflict and the prospects for the restoration of Ukrainian higher education institutions with an emphasis on sustainable post-war development.

It should be noted that currently the work of a large number of Ukrainian scientists is devoted to the functioning of higher education in Ukraine in wartime conditions. In particular, T. O. Gubanova made a systematic analysis of the transformation of the activities

¹ Закон України «Про вищу освіту». № 37–38. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 09.02. 2026)

² Міжнародні стандарти та рекомендації. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://surf.li/btktr> (дата звернення: 09.02.2026)

of higher education institutions in the conditions of war and focused on changing the formats of the organization of the educational process, the relocation of higher education institutions, the problems of ensuring the safety of participants in the educational process and the need for regulatory and legal responses to new challenges. It is substantiated that the war caused an increase in the intensity of digitalization of higher education and called into question the quality and availability of higher education in certain regions. In the study of O.I. Lokshinoi, O.Z. Glushko, A.P. Djurilo, S.M. Kravchenko, O.O. Maksimenko, N.V. Nikolska, O.M. Shparik¹, the recommendations of international organizations regarding the organization of the educational process during the war were analyzed. Attention is focused on such principles as: continuity of education, flexibility of educational trajectories, psychological support of participants in the educational process and ensuring inclusiveness. Of particular value is the generalization of the international experience of responding to crisis situations by educational systems and its adaptation to Ukrainian realities. An analytical assessment of the state of higher education during wartime was provided by I. Shevchuk and A. Shevchuk², who consider educational analytics as an effective tool for making management decisions during a crisis. Scientists note that the synergy of such quantitative indicators as the contingent of applicants, the number of teachers and the financing of higher education in combination with the qualitative characteristics of the educational process make it possible to make a forecast regarding the possible risks of educational losses and develop strategic guidelines for their prevention. The sociological aspect of the consequences of the war for higher education of Ukraine was revealed by K. Batayeva³, which consid-

¹ Локшина О. І., Глушко О. З., Джурило А. П., Кравченко С. М., Максименко О. О., Нікольська Н. В., Шпарик О. М. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 5–18. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-5-18>

² Шевчук І., Шевчук А. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

³ Батаєва К. Вища освіта у прифронтовому місті під час російсько-української війни: кумулятивні ефекти пролонгованого онлайн-навчання. *Sociology: Theory, Methods, Marketing*. 2025. № 2. DOI: [10.15407/sociology2025.02.116](https://doi.org/10.15407/sociology2025.02.116)

ered the cumulative effects of online learning on the example of front-line territories. She notes that the long-term distance learning format affects not only the quality of knowledge, but also the socialization of higher education students, their motivation and psychological state. Such scientists as O.I. Ivanova, I.P. Prudchenko and S.V. Lapshin¹, the influence of globalization processes on changing the role, structure and content of higher education is analyzed. In their work, it is emphasized that the war only strengthened the trends that were characteristic of the global educational system. In particular, digitalization, internationalization, interdisciplinarity and orientation to the competence approach. The issue of post-war restoration of the higher education system was considered by V.V. Sychenko, O.O. Shevchenko and S.O. Rybkina², which outline the strategic directions of rebuilding the educational infrastructure, returning personnel potential, increasing the autonomy of higher education institutions and increasing the role of state policy in the field of education. In the work of V. Pogrebnyaka and O. Dashkovskaya³ attention is focused on the adaptation mechanisms of higher education institutions to an unstable security environment, changes in management approaches, the role of digital technologies and the need to form new models of educational interaction to ensure the quality of the educational process. In the study of O. Horbatiuk and S. Polishchuk⁴ a comparative description of off-line and on-line distance education forms is provided, where the key ad-

¹ Иванова О., Прудченко І., Лапшин С. Вплив глобалізації на структуру, зміст і роль вищої освіти. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філософія*. 2024. № 48. С. 72–87. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

² Сиченко В. В., Шевченко О. О., Рибкіна С. О. Проблеми системи вищої освіти в Україні та шляхи їх вирішення в післявоєнний період. *Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 33 (72). С. 149–155. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/23>

³ Погребняк В., Дашковська О. Вища школа України в умовах воєнних загроз і викликів: реалії та перспективи. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 166–174. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.20>

⁴ Горбатюк О., Поліщук С. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. № 66. С. 5–13. DOI: [10.31652/2412-1142-2022-66-5-13](https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13)

vantages of distance learning in conditions of security threats are determined, but attention is also focused on its disadvantages associated with a decrease in the level of communication, practical training and academic motivation of higher education applicants.

The economic dimension of the functioning of the system of higher education institutions in the conditions of social and humanitarian transformations is revealed by S.V. Breus and A.V. Chaikoiu¹. The authors consider the economic security of higher education institutions as an important component of their stability, emphasize the problems of financing, the loss of the contingent of education seekers, the reduction of income from the contractual form of education and the need to diversify financial sources.

It should be noted that despite the large number of scientific works devoted to the work of higher education institutions and the educational process in wartime conditions, the synergy and mutual influence of security, financial, personnel and psychosocial factors on the quality and availability of education is not sufficiently comprehensively considered. Further scientific research is also needed by issues of academic motivation, the contingent of higher education applicants and personnel support of the educational process, because in the future they will form the human capital of Ukraine. The possible long-term consequences of mixed and distance learning for the professional training of specialists and the impact of the digitalization process on them are not sufficiently comprehensively considered. In view of the partial scientific justification of the impact of the war on all aspects of the educational process and institutions of higher education, it is also impossible to develop comprehensive strategies to overcome the negative consequences in the perspective of post-war recovery, which would take into account all the priorities of the European educational space, the goals of the sustainable development of the UN and would ensure the level of training of higher education seekers in accordance with the level of the European Union.

¹ Бреус С. В., Чайка А. В. Вплив соціально-гуманітарних трансформацій на економічну безпеку системи закладів вищої освіти України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942435>

1. Problems of the higher education system in conditions of martial law: educational, security, personnel and institutional

The war that began in 2022 led to a radical change in the format of the educational process in higher education institutions of Ukraine from offline to online remote. Along with this, it caused a number of urgent problems that continue throughout the years of the war, in particular¹:

- ✓ constant shelling causes security threats and problems with the psychological well-being of both teachers and students of higher education;
- ✓ loss and destruction of a large number of institutions of higher education and problems with their reconstruction;
- ✓ departure of scientific and pedagogical workers and students of higher education abroad and to other internal regions of Ukraine;
- ✓ reduction of financial state provision for all institutions of higher education in Ukraine;
- ✓ temporary forced transfer of higher education institutions to other, safe regions of the state;
- ✓ is the so-called «educational loss», which is caused by a decrease in the quality of the educational process, its slowdown and long-term adaptation to online learning.

According to statistical information, as of 2024, only 21.6% of higher education institutions study in an offline format. Whereas, in mixed – 55.3 %, and in online remote – 23.1 %. In the context of macro-regions of Ukraine, the situation with training formats in higher education institutions is presented in Figure 1.

¹ Єрмакова С. С., Іванова О. С., Буренко М. С. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття. *Академічні візії*. 2023. № 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7664976>

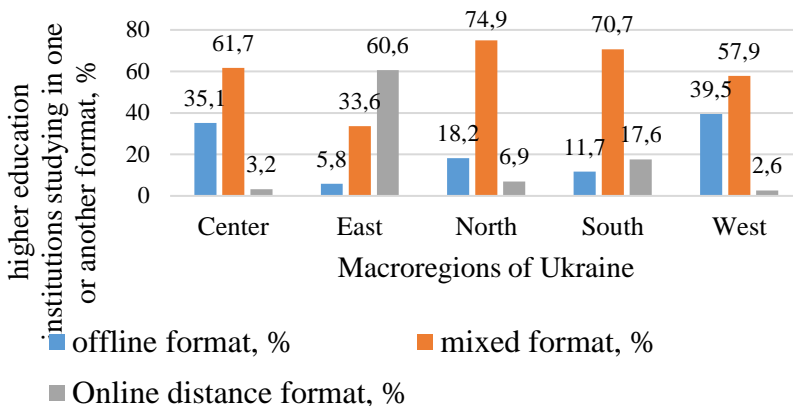

Fig. 1. Study formats in higher education institutions by macroregions of Ukraine as of 2024^{1, 2}

Accordingly, the largest number of higher education institutions, the educational process of which takes place in online format, is located in the East and South of Ukraine, and the smallest – is in the West and Center. Such trends are related to the unevenness of the security factor in the regions of Ukraine³.

According to the conducted monitoring studies, the main reasons for choosing distance learning higher education institutions were: inadequate level of security in the regions; the departure of a significant number of participants in the educational process abroad and constant air alerts in connection with the danger of hostilities⁴.

¹ Результати моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу (якості, безпеки та ресурсів) в закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах воєнного стану у 2024 році (I етап). *Державна служба якості освіти України*. URL: https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/09/Zvit_2024_I_etap_VO_FPO.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

² Education: Impact of the War in Ukraine. Світовий Банк. Аналітичний звіт. 2022. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukrainemay-2022?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwjY64BhCaARIsAIfc7Yax811NLEkog7HXCЕo2jRrc0eUmGxW9J4qdiQqohfQjfkmmwQqHLSgsaAgaSEALw_wcB (дата звернення: 09.02.2026)

³ Васильченко Л., Шацька Н. Дистанційне (онлайн) навчання у закладах ЗСО: проблеми, виклики, рішення. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. № 10 (7). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i7-003>

⁴ Антонюк О., Савчук С., Шостак І. Змістово-технологічні аспекти організації дистанційного навчання в ЗВО в умовах воєнного стану. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226). С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.307817>

It should be noted that currently, according to various estimates of world organizations, participants in the educational process in Ukraine, both teachers and students of higher education, are under great psychological pressure. In particular, according to WHO (World Health Organization) estimates, every fifth participant in the educational process who is in the zone of active hostilities has psychological health problems and assesses his condition as tense¹. A UNICEF assessment claims that about one and a half million children in Ukraine are exposed to anxiety, psychological disorders and depression, who are either already or in a few years will be students of higher education at higher education institutions. In turn, the indicators of the Ministry of Health of Ukraine indicate that as of 2024, about 15 million citizens in Ukraine need psychological help, including participants in the educational process².

The security factor also led to the internal displacement of higher education institutions. In particular, since 2014, 29 institutions of higher education and 64 separate structural subdivisions of higher education institutions have been moved in different regions of Ukraine due to the security factor³.

The war had a negative impact on the number of higher education institutions, the number of scientific and pedagogical workers and the contingent of applicants. It should be noted that from 2014 to today, the number of higher education institutions of state and private forms of ownership in Ukraine gradually decreased (Fig. 2). In the 2024–2025 academic year, their number was 265 units, which is 60% less than in the 2014–2015 academic year.

¹ Новак Т. В., Ярошук М. В. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в реаліях війни в Україні. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 17. С. 161–169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.20>

² Спіріна Т. П., Лехолетова М. М., Пінчук Є. О. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в кризових умовах. *Social Work and Education*. 2025. № 3 (12). С. 463–476. DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.14

³ Батрак О. В., Тарасенко О. С. Особливості формування потенціалу закладів вищої освіти України в умовах війни та післявоєнному періоді. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-1>

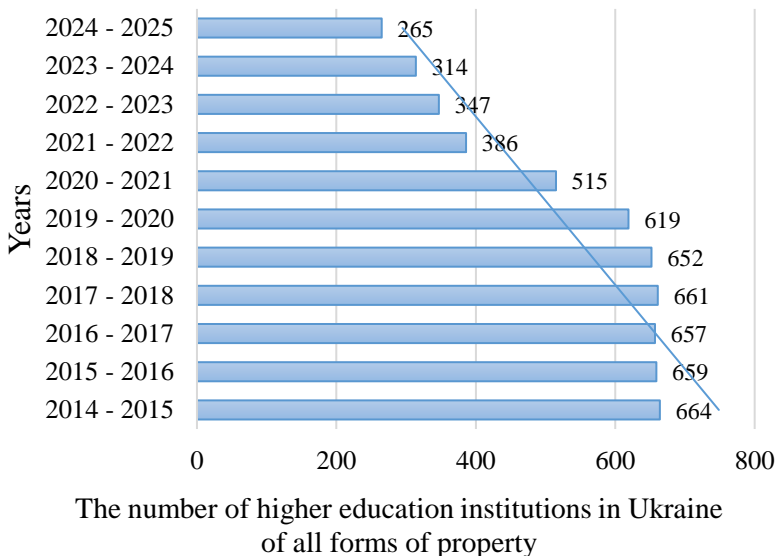

Fig. 2. Dynamics of the amount of higher education institutions in Ukraine¹

It is appropriate to note that a amount of reasons contributed to the decrease in the number of higher education institutions in Ukraine, including: their cessation of activity and unification; the occupation of a significant amount of Ukrainian territory and the decrease in the number of applicants, associated with migrations and a decrease in the birth rate².

During the period from 2014 to 2024, the number of students of higher education in higher education institutions also decreased (Fig. 3). Thus, in 2014–2015, their number was 1689226 people,

¹ Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vynnyczkyj-sharov-bolonska-konferenciya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

² Холявко Н. І., Самойлович А. Г. Концептуальна модель повоєнного відновлення прикордонних університетів України за концепцією сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2025. № 3 (59). С. 107–122. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.3.10>

and in 2023–2024 academic year 1148658. Accordingly, over the past 10 years, their number has decreased by 32%.

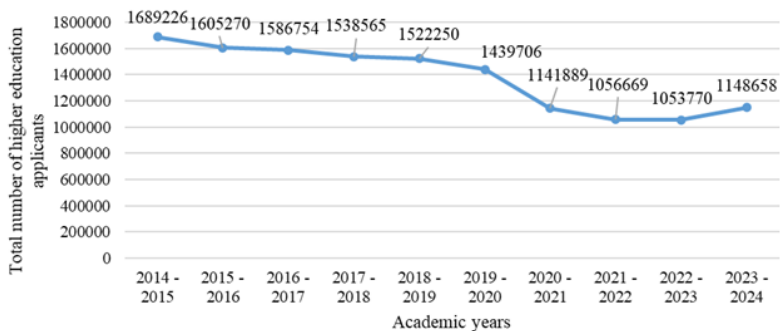

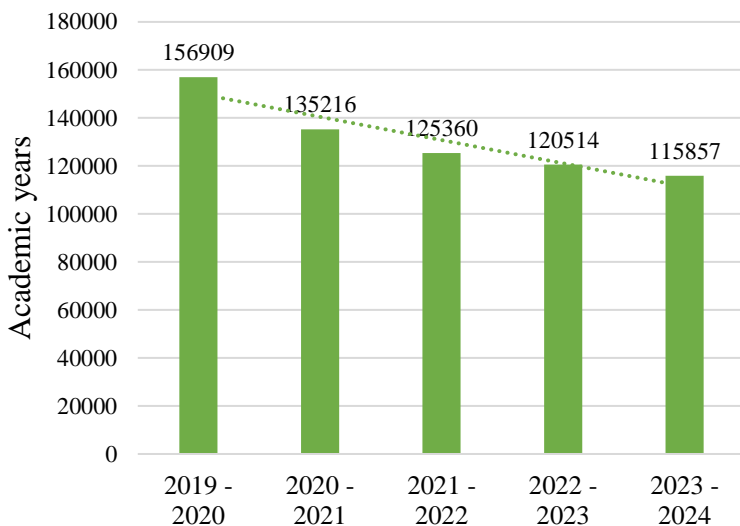
Fig. 3. Dynamics of the number of higher education students in Ukraine ¹.

According to the statistical indicators of the World Bank, as of May 2022, 3,840 scientific and pedagogical workers of Ukraine have left for other countries. Also, at the end of 2022, 25,000 educational students left the borders of Ukraine and about 665,000 students of higher education and students².

In Ukraine, the number of scientific-pedagogical, scientific and pedagogical workers for the period 2019–2024 has significantly decreased (Fig. 4). And this is due not only to the war, but also to the difficulty of obtaining scientific degrees, the decrease in the number of higher education institutions and the number of higher education students, and migrations. From fig. 4. It can be seen that from 2019 to 2024, the number of scientific and pedagogical workers in higher education institutions of Ukraine gradually decreased and during the time period decreased by approximately 26.2%.

¹ Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vynnyczkuj-sharov-bolonska-konferencziya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

² Education: Impact of the War in Ukraine. Світовий Банк. Аналітичний звіт. 2022. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukrainemay-2022?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwjY64BhCaARIsAlfc7Yax8l1NLEkog7HXCEo2jRrc0eUmGxW9J4qdiQqohfQjfkmmwQqHLSgsaAgaSEALw_wcB (дата звернення: 09.02.2026)

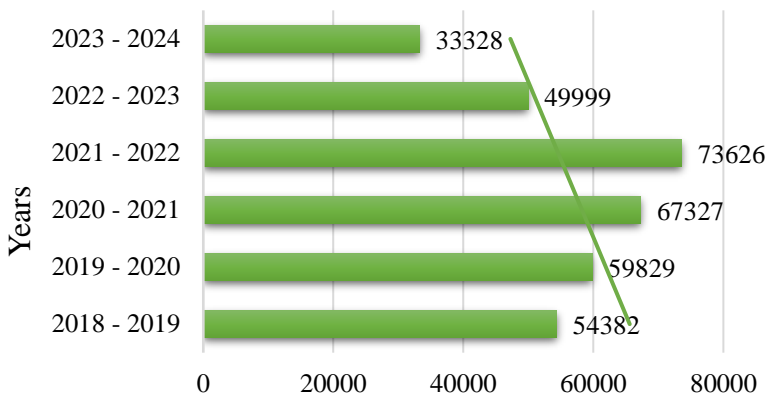
The number of scientific-pedagogical, scientific and pedagogical workers in higher education institutions

Fig. 4. Dynamics of the number of scientific-pedagogical, scientific and pedagogical workers in higher education institutions of Ukraine¹.

It should be emphasized that a significant number of foreign students are also studying in Ukraine, but given the martial law, their number has also decreased (Fig. 5). In particular, these are young people from Azerbaijan, Turkey, Georgia, China, Turkmenistan, Nigeria, Morocco and India. Given the fact that admission is relatively easy for foreigners in Ukraine, Ukrainian education is of high quality, and Ukrainian diplomas are recognized in them in countries that attracted them in the pre-war period of higher education institutions of Ukraine. At the same time, the security situation radically changed the existing positive situation with foreigners. In

¹ Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vynnyczkyj-sharov-bolonska-konferenciya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

addition to the security situation, there are a number of factors that adversely affected the entry of foreigners, in particular: strengthening the role of intermediaries during admission; complex process of registration of documents for admission; the complexity of the process of integration into the educational process¹.

The number of students of higher education from other countries, foreigners studying at higher education institutions of Ukraine

Fig. 5. Dynamics of the number of students of higher education-foreigners studying at higher education institutions of Ukraine²

The war in Ukraine caused a decrease in funding for all sectors, including education. As of 2022, about 20% of higher education institutions of Ukraine had problems with salary payments, 27% did not fully pay scholarships to higher education students, and 30% of higher education institutions lost income from the contract form of education. During the period from 2018 to 2023, expendi-

¹ Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vunnyczkj-sharov-bolonska-konferencziya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

² Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vunnyczkj-sharov-bolonska-konferencziya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

tures of the consolidated budget for education also decreased, the trend can be seen in Figure 6.

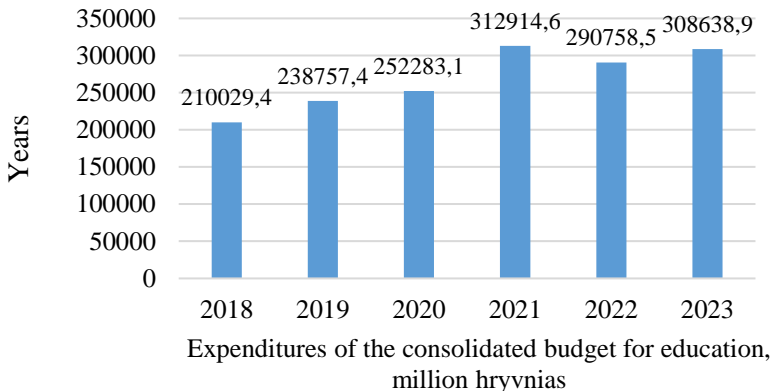

Fig. 6. Dynamics of consolidated budget expenditures for education, million hryvnias^{1, 2}

At the same time, the share of consolidated budget expenditures on education in total expenditures decreased several times – in 2018 it was 17% and in 2023 it was only 7%.

2. Priorities and prospects for the development of higher education in Ukraine in the context of integration into the European space and post-war recovery

In the context of the current state and future post-war recovery, it is important in the system of higher education to solve the consequences of the war, in particular: restoration of educational infrastructure; increasing the contingent of higher education applicants; implementation of favorable conditions for the return of scientific-

¹ Education: Impact of the War in Ukraine. Світовий Банк. Аналітичний звіт. 2022. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukrainemay-2022?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwjY64BhCaARIsAIfc7Yax8l1NLEkog7HXCEo2jRrc0eUmGxW9J4qdiQqohfQjfkmwQqHLSgsaAgaSEALw_wcB (дата звернення: 09.02.2026)

² Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/> (дата звернення: 09.02.2026)

pedagogical, scientific and pedagogical personnel in higher education institutions of Ukraine¹.

At the same time, in accordance with the challenges of martial law and in the context of Ukraine's integration into the EU and the European Higher Education Area, important strategic guidelines for the development of higher education are: internationalization; digital integration; improvement of the quality of education; financial efficiency and autonomy; accessibility of education and its inclusiveness.

According to the recommendations of the Ministry of Education and Science of Ukraine «The vision of the future of education and science» in Ukraine should be the following priorities of activity: support of teachers; ensuring inclusiveness in the educational environment; gradual integration into the international educational space; effective management and autonomy; improving the quality of higher education². These orientations are reflected in more detail in Figure 7.

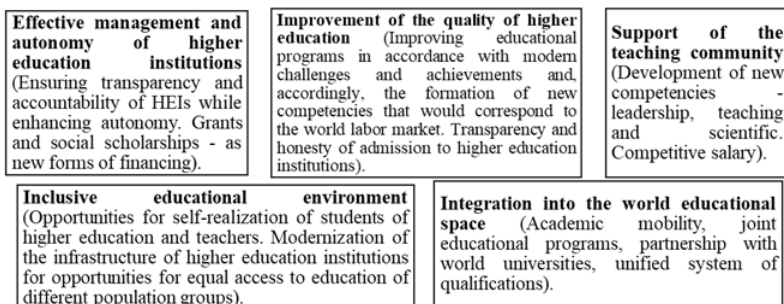

Fig. 7. The main educational orientations of activity in higher education of Ukraine

¹ Артерчук А. О., Мних О. Б., Садова У. Я. Дуальна освіта та повоєнне відновлення України: чинники, моделі, європейський досвід. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 3 (08). С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-8-12>

² Візія майбутнього освіти і науки України. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/viziya-maybutnogo-osviti-i-nauki-ukraini> (дата звернення: 09.02.2026)

The main goal of «Vision of the future of education and science of Ukraine» is to ensure optimal opportunities for the development of scientific innovations, the quality of education and self-realization of every citizen and their maximum approximation to world-class standards.

It should be noted that in the context of Ukraine's integration into the European educational space, compliance with educational guidelines and implementation of sustainable development goals in the educational process are quite important, relevant, and in the context of future post-war development, necessary and timely solutions¹. In today's conditions, according to the available latest Reports of the European Commission on Ukraine's preparation for joining the EU, problematic issues in the field of higher education of Ukraine remain unresolved, in particular:

- ✓ low level of modernisation of educational and scientific infrastructure, which is associated with insufficient financial provision;
- ✓ limited level of integration of science with education;
- ✓ insufficient level of accessibility of higher education for different population groups;
- ✓ low level of Ukraine's involvement in global scientific and educational activities;
- ✓ insufficient level of digitalisation of higher education, which is associated with insufficient level of development of the technological base;
- ✓ departure of a large number of scientific and pedagogical personnel abroad;
- ✓ problems with implementing the optimum number of educational reforms that are linked to martial law issues.

The post-war recovery of educational and scientific activities in Ukraine should be aimed at ensuring stable and effective indicators of its development. The prerequisites for such a recovery are effective international support, an end to the military conflict, reforms and a slow recovery of national economic growth indicators. At the

¹ Бульвінська О., Калінічева Г. І. Роль вищої освіти в розвитку цінностей об'єднаної Європи під час повоєнного відновлення України. *Проблеми освіти*. 2023. № 2. С. 24-43. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-99.2023.02>

same time, realistic indicators of the recovery of the educational sector in the context of post-war development can be¹:

1. creation of favourable conditions for the return of educational and scientific personnel to Ukraine;

2. creation of conditions for Ukraine's participation in European scientific and educational programs;

3. gradual restoration of scientific and educational facilities of Ukraine, benchmark – at least 50 %;

4. the growth of public spending on science and education and the gradual step-by-step increase in wages in this field;

5. involvement of world donors in recovery processes.

It should be noted that along with the restoration of the educational and scientific infrastructure and financial support of higher education in Ukraine, it is important to implement open science procedures and policies as important priorities of Ukraine's research potential. The leading aspects of the development of educational and scientific potential in institutions of higher education can be the combined positive experience of the European countries of the world, which can be based on the comprehensive implementation of the following components in the educational process^{2, 3}:

- the development of dual education, where the emphasis on cooperation between HEIs and employers, the combination of educational activities with internships and the expansion of professional contacts is important;

- creation of joint production and educational centers on the basis of higher education institutions, which will enable students of

¹ Житар М. Трансформація вищої освіти в період війни та післявоєнного відновлення: ризики, виклики та стратегічні орієнтири. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 1 (15). С. 450–461. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0140>

² Аверчев О. В., Гончарова О. В. Ключові аспекти реалізації освітнього процесу та євроінтеграції в аграрних ЗВО півдня України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2025. № 143. Ч. 1. С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.1.1>

³ Honcharova O. V., Burhaz M. I., Melnychenko S. H. Tiligul estuary: an object of a research platform for masters of aquatic bioresources and aquaculture in southern Ukraine. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2025. № 2 (18). С. 180–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/wba.2025.2.10>

higher education to interact with business and open up promising opportunities for further employment;

- creation of research clusters at higher education institutions that will involve innovative projects and business and ensure cooperation of higher education applicants with scientists;

- implementation of innovative educational environments that will contribute to the development of digital skills and allow remote management of educational processes;

- implementation of double diplomas, which will ensure integration into the European space for stakeholders, international mobility of higher education applicants, internationalization of education and participation in global grant programs.

Under the conditions of a comprehensive approach of each of the sectors, including the representation of the scientific and educational community, there are all prerequisites for ensuring the stability and high quality of higher education, the formation of an effective strategy for its post-war recovery. And internationalization activities will strengthen the Ukrainian system of higher education and science and contribute to the dynamic integration of Ukrainian innovative developments into the European space with equal partnership.

CONCLUSIONS

Thus, the war in Ukraine became a factor in the transformation of the higher education system. The main changes consist in the transformation of the formats of the educational process, the reduction of the number of institutions of higher education, the reduction of the number of students of higher education, pedagogical and scientific-pedagogical workers, and the deterioration of the financial and security conditions of their educational activities. The conducted research shows that security risks, a high level of psychological burden on the participants of the educational process, relocation of higher education institutions and distance and mixed learning formats have a cumulative effect that negatively affects the quality of specialist training, academic motivation and socialization processes of higher education applicants. Statistical data indicate a significant reduction in the quantitative indicators of the higher education system, which, in combination with personnel losses and

a decrease in state funding, creates systemic problems of reproduction of human capital and scientific potential of Ukraine.

It should be noted that the higher education system of Ukraine shows adaptation potential and can become an important factor influencing post-war recovery and European integration. The implementation of strategic development guidelines related to digitalization, internationalization, increasing the autonomy of higher education institutions, integration of education and science and implementation of the principles of sustainable development is an essential condition for overcoming the consequences of war. A comprehensive approach to the restoration of educational and scientific infrastructure, the return and support of personnel potential, the involvement of international assistance creates prerequisites for the formation of a stable, competitive system of higher education, capable of providing training of specialists at the level of standards of the European educational space and promoting the sustainable socio-economic development of Ukraine.

ABSTRACT

The impact of the war on the state and functioning of the higher education system of Ukraine is comprehensively considered, in particular, emphasis is placed on educational, personnel, financial, psychosocial and security factors. The change in the formats of the educational process is considered, in particular, the transition from off-line to online and mixed forms of education under the conditions of regional influence, differences in the possibilities of providing face-to-face education. Statistical information on various educational aspects was analyzed, in particular, the number of higher education institutions and higher education applicants, the number of scientific and pedagogical workers and foreign applicants, and their dynamics during the war. The problems of psychological well-being of participants in the educational process, relocation of higher education institutions and reduction of the level of financial support of the industry are considered. The consequences of long-term online education for the quality of specialist training, academic motivation and socialization of higher education applicants are analyzed. The relationship between security conditions, personnel losses and the quality of education as long-term risks for the human capital of the state is revealed. The strategic orientations

of the development of higher education in the context of European integration, digital transformation and compliance with the goals of sustainable development are outlined. Emphasis is placed on the priorities of post-war restoration of educational and scientific infrastructure, return of personnel potential and improvement of autonomy of higher education institutions. Emphasis is placed on the need for a comprehensive approach to the formulation of a recovery strategy that will integrate international support, public policies and the institutional capacity of higher education institutions.

АНОТАЦІЯ

Комплексно розглянуто вплив війни на стан та функціонування системи вищої освіти України, зокрема зроблено акцент на освітніх, кадрових, фінансових, психосоціальних та безпекових чинниках. Розглянуто зміну форматів провадження освітнього процесу, зокрема перехід від очного до дистанційного та змішаного навчання та регіональні відмінності у можливостях забезпечення очної освіти. Проаналізовано статистичну інформацію щодо різних освітніх аспектів, зокрема кількості закладів вищої освіти та здобувачів вищої освіти, кількості науково-педагогічних працівників та іноземних здобувачів та їхню динаміку за часи війни. Розглянуто проблеми психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, релокації закладів вищої освіти та зниження рівня фінансового забезпечення галузі. Проаналізовано наслідки тривалого онлайн-навчання для якості підготовки фахівців, академічної мотивації та соціалізації здобувачів вищої освіти. Розкрито взаємозв'язок між безпековими умовами, кадровими втратами та якістю освіти як довгостроковими ризиками для людського капіталу держави. Окреслено стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти в контексті євроінтеграції, цифрової трансформації та дотримання цілей сталого розвитку. Зроблено акцент на пріоритетах післявоєнного відновлення освітньої та наукової інфраструктури, повернення кадрового потенціалу та підвищення автономії закладів вищої освіти. Наголошено на необхідності комплексного підходу до формування стратегії відновлення, який буде об'єднувати міжнародну підтримку, державну політику та інституційну спроможність закладів вищої освіти.

BIBLIOGRAPHY

1. Губанова Т. О. Функціонування закладів вищої освіти в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи. *Київський юридичний журнал*. 2023. № 3. С. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj-2023-3.03>

2. Локшина О. І., Глушко О. З., Джурило А. П., Кравченко С. М., Максименко О. О., Нікольська Н. В., Шпарик О. М. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 5–18. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-5-18>

3. Шевчук І., Шевчук А. Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>

4. Батаєва К. Вища освіта у прифронтовому місті під час російсько-української війни: кумулятивні ефекти пролонгованого онлайн-навчання. *Sociology: Theory, Methods, Marketing*. 2025. № 2. DOI: [10.15407/sociology2025.02.116](https://doi.org/10.15407/sociology2025.02.116)

5. Іванова О., Прудченко І., Лапшин С. Вплив глобалізації на структуру, зміст і роль вищої освіти. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філософія*. 2024. № 48. С. 72–87. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>

6. Сиченко В. В., Шевченко О. О., Рибкіна С. О. Проблеми системи вищої освіти в Україні та шляхи їх вирішення в післявоєнний період. *Вчені записки ТНУ імені Ві Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 33 (72). С. 149–155. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/23>

7. Погребняк В., Дашковська О. Вища школа України в умовах воєнних загроз і викликів: реалії та перспективи. *Нові технології навчання*. 2024. № 98. С. 166–174. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.20>

8. Горбатюк О., Поліщук С. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготов-*

ці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. № 66. С. 5–13. DOI: 10.31652/2412-1142-2022-66-5-13

9. Бреус С. В., Чайка А. В. Вплив соціально-гуманітарних трансформацій на економічну безпеку системи закладів вищої освіти України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942435>

10. Результати моніторингового дослідження базових аспектів організації освітнього процесу (якості, безпеки та ресурсів) в закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах воєнного стану у 2024 році (I етап). *Державна служба якості освіти України*. URL: https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/09/Zvit_2024_I_etap_VO_FPO.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

11. Вища освіта України в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни, післявоєнного відновлення: виклики та перспективи. МОН України. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vunpuczkyj-sharov-bolonska-konferencziya-2024-11-07.pdf (дата звернення: 09.02.2026)

12. Education: Impact of the War in Ukraine. Світовий Банк. Аналітичний звіт. 2022. URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukrainemay-2022?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwjY64BhCaARIsAIfc7Yax8l1NLEkog7HXCEo2jRrc0eUmGxW9J4qdiQqohfQjfkwmwQqHLSgsaAgaSEALw_wcB (дата звернення: 09.02.2026)

13. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/> (дата звернення: 09.02.2026)

14. Аверчев О. В., Гончарова О. В. Ключові аспекти реалізації освітнього процесу та євроінтеграції в аграрних ЗВО півдня України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2025. № 143. Ч. 1. С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.1.1>

15. Noncharova O. V., Burhaz M. I., Melnychenko S. H. Tiligul estuary: an object of a research platform for masters of aquatic bioresources and aquaculture in southern Ukraine. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2025. № 2 (18). С. 180–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/wba.2025.2.10>

16. Єрмакова С. С., Іванова О. С., Буренко М. С. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття. *Академічні візії*. 2023. № 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7664976>
17. Васильченко Л., Шацька Н. Дистанційне (онлайн) навчання у закладах ЗСО: проблеми, виклики, рішення. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. № 10 (7). С. 19-24. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i7-003>
18. Антонюк О., Савчук С., Шостак І. Змістово-технологічні аспекти організації дистанційного навчання в ЗВО в умовах воєнного стану. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226). С. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.307817>
19. Новак Т. В., Ярошук М. В. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в реаліях війни в Україні. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 17. С. 161–169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.20>
20. Спіріна Т. П., Лехолетова М. М., Пінчук Є. О. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу в кризових умовах. *Social Work and Education*. 2025. № 3 (12). С. 463–476. DOI: [10.25128/2520-6230.25.3.14](https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.3.14)
21. Батрак О. В., Тарасенко О. С. Особливості формування потенціалу закладів вищої освіти України в умовах війни та післявоєнному періоді. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. DOI: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-1>
22. Закон України «Про вищу освіту». № 37-38. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 09.02. 2026)
23. Міжнародні стандарти та рекомендації. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти*. URL: <https://surl.li/btktrg> (дата звернення: 09.02.2026)
24. Холявко Н. І., Самойлович А. Г. Концептуальна модель повоєнного відновлення прикордонних університетів України за концепцією сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2025. № 3 (59). С. 107–122. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.3.10>
25. Артерчук А. О., Мних О. Б., Садова У. Я. Дуальна освіта та повоєнне відновлення України: чинники, моделі, європейсь-

кий досвід. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 3 (08). С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-8-12>

26. Візія майбутнього освіти і науки України. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/viziya-maibutnogo-osviti-i-nauki-ukraini> (дата звернення: 09.02.2026)

27. Бульвінська О., Калінічева Г. І. Роль вищої освіти в розвитку цінностей об'єднаної Європи під час повоєнного відновлення України. *Проблеми освіти*. 2023. № 2. С. 24–43. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-99.2023.02>

28. Житар М. Трансформація вищої освіти в період війни та післявоєнного відновлення: ризики, виклики та стратегічні орієнтири. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 1 (15). С. 450–461. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0140>

REFERENCES

1. Hubanova T. O. Functioning of higher education institutions under martial law: current state and prospects. *Kyivskiy Yurydychnyi Zhurnal*. 2023. No. 3. P. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj-2023-3.03>. [in Ukrainian].

2. Lokshyna O. I., Hlushko O. Z., Dzhurylo A. P., Kravchenko S. M., Maksymenko O. O., Nikolska N. V., Shparyk O. M. Organization of education under war conditions: recommendations of international organizations. *Ukrainskyi Pedagogichnyi Zhurnal*. 2022. No. 2. P. 5–18. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-5-18>. [in Ukrainian].

3. Shevchuk I., Shevchuk A. Educational analytics through the prism of war: challenges and opportunities for higher education in Ukraine. *Ekonomika ta Suspilstvo*. 2022. No. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80>. [in Ukrainian].

4. Bataieva K. Higher education in a frontline city during the Russian-Ukrainian war: cumulative effects of prolonged online learning. *Sociology: Theory, Methods, Marketing*. 2025. No. 2. DOI: 10.15407/sociology2025.02.116. [in Ukrainian].

5. Ivanova O., Prudchenko I., Lapshyn S. Impact of globalization on the structure, content, and role of higher education. *Liudynoznavchi Studii: Collection of Scientific Works of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series: Philosophy*. 2024.

No. 48. P. 72–87. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.5>. [in Ukrainian].

6. Sychenko V. V., Shevchenko O. O., Rybkina S. O. Problems of the higher education system in Ukraine and ways to solve them in the post-war period. *Vcheni Zapysky TNU Named after V. I. Vernadskyi. Series: Public Administration*. 2022. No. 33 (72). P. 149–155. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/23>. [in Ukrainian].

7. Pohrebniak V., Dashkovska O. Higher education of Ukraine under wartime threats and challenges: realities and prospects. *Novi Tekhnologii Navchannia*. 2024. No. 98. P. 166–174. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3560.98.2024.98.20>. [in Ukrainian].

8. Horbatiuk O., Polishchuk S. Features of functioning of higher education institutions during the war: face-to-face and distance learning, their key advantages and disadvantages. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. 2022. No. 66. P. 5–13. DOI: [10.31652/2412-1142-2022-66-5-13](https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13). [in Ukrainian].

9. Breus S. V., Chaika A. V. Impact of socio-humanitarian transformations on the economic security of the system of higher education institutions of Ukraine. *Zdobutky Ekonomiky: Perspektyvy ta Innovatsii*. 2025. No. 15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942435>. [in Ukrainian].

10. Results of a monitoring study of basic aspects of the organization of the educational process (quality, safety, and resources) in institutions of professional pre-higher and higher education under martial law in 2024 (Stage I). *State Service for Education Quality of Ukraine*. URL: https://sqe.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/09/Zvit_2024_I_etap_VO_FPO.pdf (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

11. Higher education of Ukraine under martial law and full-scale war, post-war recovery: challenges and prospects. *Ministry of Education and Science of Ukraine*. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/1_vynnyczkyj-sharov-bolonska-konferencziya-2024-11-07.pdf (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

12. Education: Impact of the War in Ukraine. World Bank. Analytical report. 2022. URL:

<https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukrainemay-2022> (accessed: 09.02.2026).

13. Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/> (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

14. Averchev O. V., Honcharova O. V. Key aspects of the implementation of the educational process and European integration in agrarian higher education institutions of southern Ukraine. *Tavriiyskiy naukovyi visnyk. Seriya: Silskohospodarski nauky*. 2025. No. 143. Part 1. P. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.1.1>. [in Ukrainian].

15. Honcharova O. V., Burhaz M. I., Melnychenko S. H. Tiligul estuary: an object of a research platform for masters of aquatic bioresources and aquaculture in southern Ukraine. *Vodni Biore-sursy ta Akvakultura*. 2025. No. 2 (18). P. 180–190. DOI: <https://doi.org/10.32782/wba.2025.2.10>.

16. Yermakova S. S., Ivanova O. S., Burenko M. S. Paradigm of higher education under war conditions and global challenges of the 21st century. *Akademichni Vizii*. 2023. No. 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7664976>. [in Ukrainian].

17. Vasylychenko L., Shatska N. Distance (online) learning in general secondary education institutions: problems, challenges, solutions. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2022. No. 10 (7). P. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i7-003>. [in Ukrainian].

18. Antoniuk O., Savchuk S., Shostak I. Content and technological aspects of organizing distance learning in higher education institutions under martial law. *Molod i Rynok*. 2024. No. 6 (226). P. 37–41. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.307817>. [in Ukrainian].

19. Novak T. V., Yaroshchuk M. V. Psychological support of participants in the educational process in the realities of war in Ukraine. *Naukovyi visnyk Kremenetskoj oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky*. 2023. No. 17. P. 161–169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.20> [in Ukrainian].

20. Spirina T. P., Lekholetova M. M., Pinchuk Ye. O. Psycho-social support of participants in the educational process under crisis

conditions. *Social Work and Education*. 2025. No. 3 (12). P. 463-476. DOI: 10.25128/2520-6230.25.3.14. [in Ukrainian].

21. Batrak O. V., Tarasenko O. S. Features of forming the potential of higher education institutions of Ukraine under war conditions and in the post-war period. *Ekonomika ta Suspilstvo*. 2023. No. 53. DOI: <http://dx.doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-1>. [in Ukrainian].

22. Law of Ukraine «On Higher Education». No. 37-38. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

23. International standards and recommendations. *National Agency for Higher Education Quality Assurance*. URL: <https://surl.li/btktgr> (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

24. Kholiavko N. I., Samoilovych A. H. Conceptual model of post-war recovery of border universities of Ukraine based on the concept of sustainable development. *Ekonomika i Orhanizatsiia Upravlinnia*. 2025. No. 3 (59). P. 107–122. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2025.3.10> [in Ukrainian].

25. Arterchuk A. O., Mnykh O. B., Sadova U. Ya. Dual education and post-war recovery of Ukraine: factors, models, European experience. *Transformatsiina Ekonomika*. 2024. No. 3 (08). P. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-8-12>. [in Ukrainian].

26. Vision of the future of education and science of Ukraine. *Ministry of Education and Science of Ukraine*. URL: <https://mon.gov.ua/viziya-maybutnogo-osviti-i-nauki-ukraini> (accessed: 09.02.2026). [in Ukrainian].

27. Bulvinska O., Kalinicheva H. I. The role of higher education in the development of the values of a united Europe during the post-war recovery of Ukraine. *Problemy Osvity*. 2023. No. 2. P. 24–43. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-99.2023.02>. [in Ukrainian].

28. Zhytar M. Transformation of higher education during the war and post-war recovery period: risks, challenges, and strategic guidelines. *Yevropeyskyi Naukovyi Zhurnal Ekonomichnykh ta Finansovykh Innovatsii*. 2025. No. 1 (15). P. 450–461. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0140> [in Ukrainian].

Information about the authors:

Melnychenko S. H.,

Ph. D., Senior Lecturer

Department of Aquatic Bioresources and Aquaculture

Kherson State Agrarian and Economic University

Kherson, 23 Streetenska St., Ukraine, 73006

(sofiya.melnichenko.98@gmail.com)

Honcharova O. V.,

Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor

Head of the Department of Aquatic Bioresources

and Aquaculture

Kherson State Agrarian and Economic University

Kherson, 23 Streetenska St., Ukraine, 73006

(goncharova_o@ksaeu.kherson.ua)

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Valdeķu iela 62 – 156, Rīga, LV-1058

Iespēsts tipogrāfijā SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2026. gada 3. jūnijs
Tirāža 60 eks.